

Seruitus in rebus nata domino resquit impo ni, unde pro personis arguitur. I. Sanc tūs. Seruitus est vita in metu. Horatius.

solutum non amittatur. Quomodo ergo libero homini seruitus imponi valeat, qui nullum prater Deum dominum recognoscit? Est autem de rebus ad personas vſitatum in jure argumentum, vt probat Euerardus in Topicis legalibus l. 38. & personæ rebus quibuslibet pretiosissimis præponuntur I. Sanc tūs Cod. de Sacros. Eccles. & alibi. Sufficiat ergo Indis quod semper cum metu viuant, hoc enim genus seruitutis est iuxta Horatii illud Epif. 16.

Qui metuens viuit, mili liber non erit umquam:

Non illis durius aliud seruitutis genus adiuvamus.

Circa Cōfessarii difficultas, vbi seruitutis personale virget.

122 Sed quid Confessarii facient vbi personale seruitutis perseverat, obnitionibus quibusdam vrbibus aut etiam Provinciis, eo quod dicant non posse altera ea, quæ ad victum necessaria sunt, ex terra fructibus, aut re pecuniaria compari?

Non absoluendos, vt est compertum, cuius erit quædam pœnitentia, si de seruitutis talis coactione in Confessione se accusat. Si vero vt dubii, Confessarius suo non desit officio, id quod est obligationis aperiens. Quid enim? Dicat seruitutis esse licitum? Mentietur. Pœnitentis id conscientia relinquit? Non erit id certè conueniens, nec licet: ideo enim dubitationem proponit suam, vt à Confessario, Claves non solum potestatis habentia, sed scientia etiam, dirigatur.

123 Dices postea Confessarium rationabiliter suspicari, si illicitum dicat esse seruitutis, & restitutio obligationis aperiatur, Pœnitentem nihilominus contra illius declarationem asturum, ex quo maius in ipsum damnum resultabit, quod euitare Confessarius debet, temporale vnius incommode spirituali alterius posthabendo.

Venit hoc non videtur stare posse in casu, de quo loquimur: rogar enim Pœnitens an peccatum sit in eo foro, in quo nequit Confessarius responseñem legitimam denegare. Si præseruit confiteatur, se sub eo dubio seruitutis retinuisse: an scilicet grauiter peccarit, nec ne? Tunc enim graue peccatum est, vt communiter Doctores admittunt. Si enim Confessarius id Pœnitentis conscientia remittat, conscientia dubia, relinquatur, vt erat ante, & ita similiter suspicari poterit eum in peccatum relapsurum. Si enim id rationabiliter directa veritate suspicatur, multò id erit certius dubio permanente. Et quidem Pœnitens tenet veritatem inquirere: ergo & Confessarius directe respondere. Videantur Portel Tomo 2. Cas. 45. num. 5. P. Thomas Sanctius lib. 2. de Martrinio, diff. 3. num. 8. P. Coninx diff. 8. de Sacramento Confessionis num. 14. P. Layman lib. 3. tract. 6. cap. 13. quæst. 4. num. 7. & P. Palau Tomo 4. tract. 23. Puncto 18. numer. 10.

124 Si autem Pœnitens in bona fide sit, & ex manifestatione peccatum gravi in retentione seruitii verosimiliter timeatur, poterit diſimulare Confessarius, juxta valde receptam doctrinam, pro quâ P. Palau suprâ num. 7. plures adducit, quos & ipse sequitur, sicut & Portel n. 1. & seqq. & circa quam sic loquitur Eligius Bassus in Floribus Theologæ Moralis ver. Confessarius 4.

num. 8. Quod scilicet cum nulla ex motione *Eliogius Bassus.*

speratur utilitas, & ignorantia invincibilis est, siue facti siue juris diuini, naturalis aut humani, non tenetur Confessarius docere, vel monere: immo tenetur in hoc casu tacere propter inconvenien tia, quæ inde sequentur. Et hoc verum, quoniam per ignorantiam peccatum illud sit in detrimentum proximi. Ratio est, quia nulli laqueum debemus iniungere: sed admonere in hoc eventu nihil aliud esset quam laqueum & offendiculum apponere: nam constitutus in statu bonæ Fidei, Confessarii monitione in malo & periculoſo versabitur. Vnde cauere debet Confessarius ne plus respondeat quam à Pœnitente interrogatur: ad summum contentus sit ipse Confessarius interrogare Pœnitentem, nihilne sit, quod animus eius grauet, aut conscientiam scrupulosam reddat: quo pacto intelliget an culpatam ignorantiam laboret. Sic Bassus, pro quo & videndum P. Escobar de Mendoza Tomo 2. Theolog. moral. lib. 16. num. 630. Et quod de Confessario dictum est, de Prædicatore pariter afferendum. Si enim in aliquod veniat oppidum, in quo tale aliquid receptum vſu perspiciat, & ex admonitione id timeat, quod diximus, debet ab admonitione temperare, cum præsertim monitiones huiusmodi gravia soleant incommoda suscitare. Vnde cum Augustæ contractus quidam vſurarius inualuit, quem tamen defendebant ciues, contulit Gregorius XIII. iniquum esse respondit, neque absolwendos, qui ab eo non abstinerent: sed neque in suggestâ, neque in cathedrali eam rem tractandam, ne daretur turbis occasio. Sic P. Sanctinus Parte 4. Historie Societas lib. 3. n. 121.

Sicut & Prædicator.

C A P V T X I V .

An Indi licite possint ad labores alios Reipublicæ viles inuiti conduci, vel id debeat sub grauis culpæ reatu Reges Catholici prohibere.

§. I.

Recensentur labores, & diversæ sententiae, ac Primò Assertio proponitur.

125 **M**ulto sunt tales legi interdicti labores, aut Regi facultate concessi, Diuersi Indorum labores. vnuue intructi, pro colendis scilicet agris, pro pastoriæ curâ, pro litterarum commercio; aut tabellariatu, pro pannificio, pro ædificiis sacrâ & communib; pro viarum hospitiis, pro exportandis rebus ductâ & oneribus instrumentorum, aliisque: de quibus merito dubitatum an licite inuitis imponantur.

126 In quâ quæstione affrat Dom. Solorzonus plures passim doctos, pariter ac pios & Religiosos viros se agnouisse, qui Indorum causam agentes, & miseram atque abiectam eorum conditionem dolentes, iniuriasque ac oppressiones, quas sàpè horum seruitiorum occasione patiuntur, coactionem istam absolutæ & generaliter damnant, qui & Regias aures assiduis litteris & querelas super ea tollenda implere non desinunt. *Quo licere inuitis plures.*

Pro

Pro quorum sententia gravia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

Propter à legibus & ratione.

Prædicta sententia gratia statim, & satis vigen tia fundamenta proponit. Et nihilominus contraria amplectitur, vt videri potest Tomo 2. lib. 1. cap. 4. & 5. & in Politicâ lib. 2. cap. 5. & 7.

Affrat Dom. Solorzonus nouem tamen cautiones omnino seruandas apponit, seu manus dicere conditiones ad coactio nis huiusmodi justificationem, scilicet justè dis pectios inter omnes labores, vt non quidam nimis onerentur, aliis otientibus: vt seruitia sunt que recen sientur.

leii estimationem jam pridem taxatam retineat, quam voluntarij, prout illis fuit visum, adauxerunt. Videntur ergo iustitiae leges exigere, ut circa hoc Regia prouidentia disponat quod factio opus est, ne Deus in terras modis inquis exactas noua maledicta congerat, & pro pretiosis fructibus spinas faciat & tribulos germinare. Hinc admonet Spiritus Sanctus Pauli. 7. v. 3. verbis illis: *Fili, non semines mala in sulcis iniustitiae, & non metes ea in septulmum* Et Osee 4. v. 13. *Aristis impietatem, iniquitatem messis, comeditis frugem mendacij.* Que licet ad mysticum sensum communiter referant Interpretes, eum etiam habere possunt, quem intendimus. Considerare autem frugem mendacij quid sit, bene P. Cornelius exposuit dicens fruges & fructus dici mentiri, cum tantum non redundent, quantum in getinme promittebant: puta, cum seges siccitate vel auragine in agro deperit, aut in horreis à vermisbus, aut vento, aëreue corrupto atteritur, consumitur, & evanescit. Et huiusmodi diuinæ maledictionis effecta passim videmus.

*Assertio 3.
de pastori-
tia iura
præcedenti
similis.*

labori valde improportionatum, & minus multo quam agricolis dari solitum, iuxta taxam stabilitatem: quia sic arbitratus prudentissimus alias legislator; videtur sane deceptus, existimans pastores, dum greges in pascuis quiete pabulantur, aliquid posse, quod questum aliquem praestet, operari. Quod cum ad Reges nostros esset delatum, pietate solita de maiori stipendio prouiderunt. Video autem gregum dominos ingenuè fateri, non posse ex pacto genus hoc commercij sustineri, quia suorum est perexiguum. Quæ fortè querela ad Regias aures perueniet; nec tamen propterea ab incepto desistendum: licet enim huius generis minus aliquid sit; id tamen erit, quod sustentationi sufficiet, frugali inquam: & quod ex hoc fortè defecerit, potest alimentorum aliorum copiam suppleri. Poterit etiam Regia Maiestas, ut pristina abundantia non desit, gregum dominis aliquid de vectigali exactione remittere; quod eius erit piæ & magnificè prudenter dignissimum; vel aliter post sapientium consilium prouidere.

Assertio 4. Dico quartō. Pro itinerantium commode lícite Indi compelli possunt in hospitiis deseruire. Videndus Dom. Solorzanus *suprà viarum.* Cap. 11. & in *Politica Libr. 2. Cap. 13. ad finem.* Neque circa illud videtur esse specialis difficultas, nisi quod bestiarum custodibus nimis est tenuē salarium assignatum. Misero enim Indo, qui per noctem, frigoribus & sàpè imbribus aut niuibus horridam, sub Ioue profecto frigido, & aperitis camporum spatiis, oneraria, & lessoria iumenta custodiuit, regalis vnuis tribuitur, cùm sit labor ille multò amplius astimandus. Debent ergo Reges Catholici circa hoc etiam curam & pietatem suam extendere; cùm sit etiam consideratione dignissimum hospitia quamplura esse Indorum subsidio destituta, ob eorum penuriam; unde labor iste mercium similitudine ponderandas, quæ fiunt ob raritatem pretiosiores. Quam-

quam & raritatis huius alia reddatur causa; quia
videlicet ab itinerantibus Indi præfati inhuma-
nè tractantur, incommodorum tedium; & diuino-
ac humano timore posthabito, iis in locis, vbi
non habent miseri pusilliatis ingenitæ defensio-
rem. Cumque essent in agro, consurrexit Cain adver-
sus fratrem suum Abel, & interfecit eum: Genes. 4.

132 Praefata etiam hospitio deseruientium
raritas effecit, ut id, quod iam pridem erat in vsu
apud nos, in desuerudinem ferè abierit, quod
scilicet Indi onera quædam ex hospitio uno ad
aliud portent. Quod quidem licet fieri posse
cēsent aliqui, quos adducit & sequitur Dom. Zol-
lorzanius Cap. 11. n. 11. & seqq. & in Politica supra
§. 4. & seqq. Quia tamen vilum est nostris Re-
gibus inhumanum, pluribus id rescriptis abro-
garunt, apud citatum videndis Auctorem. Qui-
bus non obstantibus prædicta sententia proce-
dit, quia illius propugnatores existimant in ali-
quibus regionibus vix, aut ne vix quidem posse
onerationem istam excusari. Neque credibile
esse Reges nostros hanc itinerantium molestiam
peruidisse, aut peruisam non curasse. Congruā
deinde mercede labori solutā, & onerum mo-
deratione prouisā, non videtur locus scrupulo
superesse, cùm Indis de more sit oneratis iter a-
gere, & illud sānè longinquum.

§. III.

Due aliæ Assertiones cum resolutione utiles questionis.

33 **D**ico quinto, Pannificij officinæ non si-
ne gratiis Indorum incommodis
conceduntur: vnde non immerito à Regibus
nostris saepius prohibitæ: licet alias etiam con-
cessæ cum moderationibus numquam obserua-
is, neque vspiam obseruandis. Quando enim
Indi inuoluntarij sunt, officinæ dictæ in diros
carceres conuertuntur, & pro diurnis penitus ser-
uorum more tractantur. Negari profectò ne-
quit pannificia huiusmodi valde vtilia Indicis
esse Prouinceis; sed vtilitas hæc aliis potest mo-
dis obtineri, si videlicet officinæ tales concedan-
tur iis, qui eas intra vrbes habere voluerint, vo-
luntariis operariis conquisitis. Quo pacto multis
Affertia,
circumpan-
norum offi-
cinæ, que
rum in-
commoda
referuntur.
Vtilitas
quomodo
possit ali-
obtineri.

*Assertio s
circa pa
norum off
cinas, qui
rum in-
commoda
referuntur*

*Vtilitas
quomodo
possit ali
obtineri.*

pauperibus fæminis lubuerit posset, quæ in lani-
ficio possent utiliter occupari. Ad quod etiam
seruire possent Æthiopes, ex quorum societate
cum Indis non possunt ea damna timeri, quæ
Reges nostri cauenda penitus censierunt; &
tunc contingent, cum extra vrbes talis concur-
sus habetur; & coguntur præfati intra eosdem
parietes diutius commorari. Et arbitrium hoc
circa officinarum talium permissionem aliqui re-
rum Indicarum experientissimi uti commodissi-
mum comprobarunt, super quo & scripta lon-
giuscula prodierunt. Neque obiiciat quispam
visitatione frequenti inconuenientia dicta offi-
cinarum huiusmodi posse vitari; hoc enim facile
dicitur sed non facile adimpletur, sicut alia, quæ
pro subleuandis Indis à Regibus nostris sanctis-
simè nouimus constituta. Circa quæ Dom. So-
lorzanus cum multa dicat & piè, & eruditè suprà

Cap. IO.

*Quid de
ueris.*

Cap. 10. & in Politica Cap. 12. cum Regiarum
schedularum inobseruantia concludit. Dum er-
go permisso præualet, ad conscientiæ tribunal
cauſa est ita penitus reuocarida. Non probat
ille pueros decennio maiores ad labores textrinæ
distribui. Sed cum id ordinationes regni permit-
tunt, circa hoc velle scrupulum iniicere, est vo-
ces, vt dicitur, fundere in deferto.

134 Dico sexto, Distributio Indorum, vi
priuatis seruant, in domesticis ministeriis debet
penitus prohiberi. Sic factum à Regibus nostris,
vt videri potest apud Dom. Solorzanum Lib. 1.
Cap. 2. & in Politica Lib. 2. Cap. 3. & quia strictæ
circa hoc prohibitiones nondum fuerant exactæ
executioni mandatæ, hot ipso tempore, quo
hæc scribo, executio à Rege nostro efficaciter
intimata, pro quâ Excellentissimi Comitis Alba
de Aliste Peruvianii Proregis cura peruigilat, &
vt credo, negotium hoc feliciter absoluetur.

Difficilis as-
circus re-
demptio-
nem labo-
ris prece-
ab Indis
reddito.
135 Occurrebat autem circa hoc , stante di-
stributione præsatâ , quæ & forsan alicubi per-
seuerat ; quotidiana quæstio , an scilicet Indi pos-
sint ministerium dictum pretio redimere , qua-
& pro huiusmodi aliis potest deseruire. Et pos-
se quidem Indos ipsos dubitari nequit : quiui
enim suam porest redimere vexationem : quo
videtur etiam verosimile ex parte eorum , ac
quos seruitij vtilitas pertinebit. Illud tamen dif-
ficle , an supra pretium ab ipso , cui ministe-
rium exhibetur , pro eodem assignatum , recip-
aliquid possit. Et usus affirmantem partem ap-
probauit , quia si ministerium tale à voluntario si-
famulo , loco obligati , exhibendum , pluris pro-
fectò constabit , & ita qui seruitum suum preti-
redimit , hos debet maiores sumptus compênsare .
E. g. Indus lignationi pro coquinæ commodi
destinatur , vt quotidie fascem lignorum addu-
cat , qui in vrbe sex aut octo regalibus vendituj
Qui ergo vult laborem redimere , totidem exhib-
bet , vnde dierum continuatione nimis quantum
redemptionis pretium excrescit ; cum tamen ip-
pro labore duos tantum regales accipiat .

In iustitia
in eo dete-
cta ex par-
te eorum,
cui labor
exhibetur.
136 In quo tamen manifesta iniustitia de-
prehenditur: Nam si labor seruientis huius tan-
tum valet quantum soluit: ergo pretium eidem
assignatum, cum personaliter seruit, duorum scilicet,
& vinis aliquando regalis, iniustum est
cum infra dimidium sit: neque quisquam potest
pretij diminutionem stabilire, quod commun-
est, in pauperum ac miserorum praediudicium, ut
est doctrina communis.

137 Præterea. Demus Indum istum, non feruiat, in conscientiâ teneri compensati-
nem laboris offerre. Tunc certe non aliam quâ-
duorum regalium, quibus eius labor æstimatus
licet alias labor dictus maioris esset pretij apu-
herum; quia illud debet quasi per accidens re-
putari. Quemadmodum si Indus sit ad auri v-
ergetur ex
doctrina
certa circa
terum pre-
tium, quod
non ex cō-
modo ali-
cuius esti-
matur.

argenti et monetae obligatus , & die aliquo
laborare desinat , non debet Mineræ domi-
no tantum auri aut argenti reddere , quantum
si laborasset , eruisset , sed quantum labor eius a-
stimatur : si ponamus inquam ad id in conseien-
tiâ obligari . Et idem est de laborantibus in ex-
punctione margaritarum . Pretium enim reru-
non pendet ex alicuius commodo , sed ex con-
muni aestimatione , ut bene P. Lessius Lib. 2. Cap.

21. num. 67. & 76. ex quo Caramuel sic scribit
in Theologia moralium. 477. Pictor vili pretio
pigmenta emit, quae scit sua arte ita attemperanda, ut
venis gratissimis magno pretio vendantur. Et hoc tu-
ta conscientia in omnium opinione. Sic ille. Viden-
dus etiam Cardinalis Lugo Disput. 26. de Injustitia

Caramus

num. 44. & P. Bauni de Contractibus Lib. I. Quæst. 8. Sicut ergo in conscientiâ talis non teneretur soluere, nisi quantum labori eius est pretium al-

signatum; ita neque cum redimit, plus debetur,
ac proinde nequit cogi totum commodum ex-
square. Ecce quidem cum exiguum est laboris
primum a legislatoribus designatum, non est
credibile existimasse illos voluntaria laborare
Legislato-
rum circ.
hoc mens.

credibili eximimane illos, voluntarie laborantes
ad eum superius pretium laboris accipere: talis ei-
nem inaequalitas iustitiae contraria est, & eo ipso
quod quis inuitus teruiat, malus debet pretium
laboris habere, quia labor voluntarius, sicut &
merces, vilescit. Voluerunt ergo ciuium neces-
sitati succurrere, ut essent opportuni ac necessa-
rii seruientes iis, quibus deesse voluntarij pote-
rant, cum Indi ad seruendum proni non sint,
vacationem à curis & laboreibus magnis tunc o-
pibus præferentes: modo enim quamplures
sunt, quos lenocinium mercedis, sicut & nego-
tiationis inuitat, ut lautiū comedant, & elegan-
tiū vestiantur. Quod autem de domesticis ser-
vientibus diximus quoad pretij taxationem, de
iis pariter, qui in Minetis laborant, dictum ac-
cipiatur.

*Assertio Septima circa Cocam. Ita notanda
quedam circa illam.*

138 C Oca notissimum est folium in regio-
nibus istis arbusculæ feruidioris foli,
quæ miras dicitur habere virtutes, de quibus
præsertim P. Eusebius Nieremberg Lib. 12. na-
turalis historia Cap. 25. & alij, quos adducit Dom.
Solorzanus suprà Lib. 1. Cap. 8. & in Politicâ su-
prâ Cap. 10. Ex eo præsertim in estimatione a-
pud Indos, quia commanso & stocco hausto,
vires augere dicitur, & ad tolerandam inediam
& sitim, valde efficacem experiuntur. Vnde
qui in Mineris laborant, eâ præsertim vtuntur, &
ita quæstum magnum Cocicesorum dominis
præstat & in eo versatis commercio, ad Mine-
rarum loca, & Potosinas præsertim exportata.
P. Sacchinus lib. 2. Historia Sacra.

Sic de illa : Coca maximam Peruia mercaturam continet. Ea est herba pusilla, saligno folio similis, tam perditè indigenis in amorphibus, ut non nisi in ore fenant, ac sese si opus sit, venditis parent. Sic ille.

139 Dico septimò. Non licet Indos ad
huius plantæ culturam distribui. Sic Dom. So-
lorzanus *supra* & Regum nostrorum prouida
dispositio id seuerè prohibentium. Ratio est,
Quia bonum publicum talem coactum laborem
non requirit, sine huius enim solij copiâ labor
quicunque Indorum confistere potest, ex iis,
qui cum moderatione possunt iniungi Christia-
nâ: vires enim alimenta consiliant, quorū a-
bundantia suppetit: unde videmus Indos con-

卷之六